

Nr 235.

Av herr **Andersson, Elof, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 276 till riksdagen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m. har departementschefen i huvudsak föreslagit tillämpande även för nästa regleringsår av de vid urtima riksdagen 1939 uppdragna riktlinjerna för jordbrukspolitiken. I nuvarande svårbedömbara och snabbt skiftande läge torde någon annan utväg ej stå till buds än att Kungl. Maj:t erhåller stor frihet att under regleringsåret anpassa stödåtgärderna på sätt som lägets förändringar kunna påkalla. Även ifråga om de i propositionen föreslagna åtgärderna till förbilligande av fettvaruförsörjningen för vissa konsumentgrupper, finna vi förslaget huvudlinjer väl motiverade med hänsyn till de ökade utgifter, förbrukningen av smör medför för konsumenter, vilka tidigare kunnat köpa margarin men som nu tvingas övergå till förbrukning av det dyrare smöret.

Såväl i fråga om själva prisregleringen som beträffande smörrabatterna synes oss emellertid erforderligt att vissa ändringar göras med avseende på de åtgärder som Kungl. Maj:t i ovannämnda proposition föreslagit eller redan vidtagit. Enligt vår mening har nämligen Kungl. Maj:t icke tillräckligt beaktat de stora och växande svårigheter, varmed det mindre jordbruket f. n. har att kämpa, och de risker för än besvärligare förhållanden för detta jordbruk, som den partiella avspärrningen hotar att medföra. Om ej tillförsel förhållandena med avseende på vår handel västerut undergå en avgjord förbättring, ha vi som livsmedelskommissionen påpekar att räkna med en tilltagande knapphet på fodermedel. Detta kommer att hårt drabba just det mindre jordbruket — särskilt i vissa delar av landet — som i högre grad än jordbruket i övrigt är beroende av köpt inhemskt eller utländskt foder. Innehavaren av ett mindre jordbruk har till förfogande blott en liten areal åker och ängsmark och är för sitt uppehälle i hög grad beroende av att kunna utnyttja sin och familjens arbetskraft vid framställning av animaliska produkter med tillhjälp av köpt foder. I den mån i framtiden tillgången på utländska fodermedel starkt nedgår, uppkommer ökad knapphet även på svenskt foder. Härigenom hotas småbruket i dubbel motto. För det första finns det risk för en prisstegring å foder, som beskär småbrukarebefolkningens redan förut låga inkomster. Den prisstegring t. ex. å vissa fodermedel med 30—40 procent, som ägt rum sedan i höstas, har redan

på många håll haft allvarliga verkningar. Vi erinra om att prisutvecklingen för de animaliska produkterna varit mindre gynnsam än för de prisreglerade vegetabiliska produkterna. Livsmedelskommissionen uttalar härom: »För brödspannmål, sockerbeter och fabrikspotatis ha garantipriserna höjts med omkring 20 procent i förhållande till regleringsåret 1938/39. Priserna på animalier hade däremot endast stigit med omkring 15 procent.» För det andra är det fara värt att den beskärning av svinstammen och kreatursbeståndet i vårt land, som framtvings av foderknappheten, går ut särskilt över småbrukarnas djurbestånd. Sker detta, berövas dessa möjligheten att fullt utnyttja sin arbetskraft. Deras ekonomi undergräves då icke blott av ogynnsamma relationer mellan kostnader och salupriser utan även av en nedgång i produktionsvolymen. Med hänsyn till den ringa ekonomiska motståndskraft, som denna folkgrupp besitter och som för övrigt på åtskilliga håll starkt försämrats genom militärinkallelserna, skulle verkningarna av en dylik utveckling lätt kunna bli ödesdigra.

För att kunna i möjligaste mån förhindra detta anse vi ofrånkomligt att åtgärderna till det mindre jordbrukets stöd utvidgas och kompletteras. Vi ansluta oss härvidlag till livsmedelskommissionens uppfattning. Med hänsyn till de svårigheter för det mindre jordbruket, som den ringa och fördyrade tillgången på fodermedel kan komma att medföra, har kommissionen för det första förutsatt, att vid ransoneringen av de kraftfodertillgångar, som kunna vara tillgängliga, *särskild hänsyn skall tagas till det mindre jordbrukets behov*. Därjämte har kommissionen föreslagit viss kompensation för den fördyring, som fodersituationen kunde komma att medföra för det mindre jordbruket. Sålunda skulle det s. k. producentbidraget gälla en till 900 liter i månaden utökad kvantitet. Under månaderna oktober—mars skulle bidraget utgå med 3 öre och i övrigt som hittills med 2 öre per kg mjölk. Ett dylikt system skulle i viss mån främja en utjämning av produktionen emellan sommar- och vinterhalvåret. Egendomligt nog har departementschefen icke ansett sig böra gå med på dessa kommissionens förslag. Han har heller icke gjort något uttalande om kraftfodertilldelningen till det mindre jordbruket.

Enligt vår mening är den av livsmedelskommissionen förordade utsträckningen av stödet åt det mindre jordbruket väl motiverad. Vi förordar alltså att producentbidraget utgår för 900 kg i månaden och under månaderna oktober—mars med ett från 2 till 3 öre per kg höjt belopp. Frågan i vad mån en dylik utvidgning bör medföra minskning av det s. k. prisutjämningsbidraget eller finansieras på annat sätt, synes böra i överensstämmelse med propositionens huvudtankegång avgöras av Kungl. Maj:t, som icke torde underlåta att till den urtima riksdagen framlägga förslag, som eventuellt bli erforderliga.

Under hänvisning till det ovan anförda föreslå vi dessutom att riksdagen gör ett uttalande, vari utsäges att oljekakor liksom annat utländskt eller inhemskt foder, som underkastas offentlig kontroll och reglering, i första

rummet i så stor utsträckning tillhandahålles det mindre jordbruket, att detta blir i stånd att i möjligaste mån uppehålla sin animaliska produktion. Den minskning av kreaturs- och svinbeståndet i vårt land, som kan bli ofrånkomlig, synes bereda mindre nationalekonomiska och sociala olägenheter, om den i främsta rummet äger rum å större brukningsdelar, där tillgången å arbetskraft och övriga produktionsförhållanden lättare än å de mindre jordbruken kunna anpassas till en minskad produktion.

Vad frågan om det ur sociala synpunkter viktiga systemet med smör-rabattkort beträffar, så erbjuder gränsdragningen mellan dem som utan behovsprövning tilldelas rabattkort och de övriga stora svårigheter. De grunder, som för närvarande tillämpas, och i vilka, efter vad av den Kungl. propositionen synes framgå, Kungl. Maj:t för närvarande icke övertäger någon ändring, synas knappast på ett ur sociala rättvisesynpunkter tillfredsställande sätt ha löst denna uppgift. Vissa grupper bli förhållandevis väl tillgodosedda, under det att andra komma i en ogynnsam ställning. Vi tänka härvidlag särskilt på hurusom bland icke jordbrukare familjer med barn under 16 år utan behovsprövning erhålla rabattkort på smör vid inkomstgränser som — om barnantalet är exempelvis 4 — i lägsta dyrort överstiger 6,000 kr. taxerad inkomst, under det att en småbrukarfamilj med lika stort barnantal i samma ortsgupp och med en taxerad inkomst som understiger 1,000 kr. icke utan behovsprövning kan erhålla rabattkort, detta trots att de sociala skälen tala väl så starkt i det senare fallet. Dessa grunder för tilldelningen av rabattkort ha väckt icke ringa misstämning. Vi hålla före, att en justering av bestämmelserna till åstadkommande av en jämnare och mera rättvis fördelning av smörrabatterna bör ske. Sålunda anse vi att en sänkning av den allmänna inkomstgränsen för rabattkorts erhållande utan behovsprövning från en beskattningsbar inkomst å 1,500 kr. till 1,000 kr. samt en viss höjning av gränsen för de jordbrukarefamiljer, som — låt vara efter behovsprövning — avses skola i regel erhålla kort, skulle bättre tillgodose kravet på en rättvis avvägning som beaktar de sociala synpunkterna. Enligt nuvarande bestämmelser synes en småbrukare i regel skola tilldelas rabattkort, om hans mjölkproduktion per år ej överstiger 1,500 liter per hushållsmedlem, medan flertalet av dem som ha större mjölmängd ej torde tilldelas kort. Denna gräns anse vi böra höjas till åtminstone 2,000 liter per år och hushållsmedlem. Vi hemställa alltså att riksdagen vid behandlingen av det föreliggande förslaget måtte uttala sig för en justering av grunderna för rabattkortstilldelningen i denna riktning.

Med stöd av vad vi sålunda anfört få vi härmed hemställa,

att riksdagen i enlighet med vad livsmedelskommissionen föreslagit måtte besluta en höjning av den kvantitet mjölk, för vilken s. k. producentbidrag utgår, från 650 till 900 kg per månad, samt att bidraget höjes till 3 öre per kg under månaderna oktober—mars, samt

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 276 måtte uttala sig för att vid regleringen av fodermedelstildelingen och vid utformningen av smörrabattsystemet vad ovan därom anförts vinner beaktande.

Stockholm den 4 juni 1940.

Elof B. Andersson.

Bertil Ohlin.

Eskil Albertsson.
